

Pivovarská historie Moravské Ostravy

3. část: Český akciový pivovar

History of brewing in Moravská Ostrava *Part 3: Czech joint-stock brewery*

MILAN STAREC

Dej Bůh štěstí s. r. o., Českobrodská čp. 17, 281 63 Kostelec nad Černými lesy

e-mail: kvetak@pivovarkostelec.cz

Starec, M.: Pivovarská historie Moravské Ostravy. 3. část: Český akciový pivovar. Kvasny Prum. 57, 2011, č. 5, s. 127–130.

Třetí část čtyřdílného seriálu se zabývá historií druhého ostravského pivovaru, který byl vybudován v letech 1896–1897. Pivovar – stejně jako pivovar Strassmannův – prožil období průmyslové revoluce a prosperity, přežil první světovou válku i hospodářskou krizi v třicátých letech, nepřežil však období německé okupace. V létě roku 1942 byl jeho provoz dočasně ukončen.

Starec, M.: History of brewing in Moravská Ostrava. Part 3: Czech joint-stock brewery. Kvasny Prum. 57, 2011, No. 5, p. 127–130.

The third part of the four-part historical account is devoted to the history of another Ostrava brewery, which was built in 1896–1897. Like the Strassmann brewery, this brewery went through the period of industrial revolution and prosperity, survived World War I and the economical crisis of the 30 s but did not survive the German occupation during World War II. Its operation was temporarily stopped in 1942.

Starec, M.: Die Braugeschichte der Stadt Ostrava (Mährische Ostrau). III. Teil: Die tschechische Aktienbrauerei. Kvasny Prum. 57, 2011, Nr. 5, S. 127–130.

Der III. Teil der vierteiligen Braugeschichten der Stadt Ostrava (Mährische Ostrau) wird der zweiten tschechischen Aktien Bierbrauerei in der Stadt Mährische Ostrau gewidmet. Die zweite tschechische Brauerei in Ostrava wurde im Zeitraum 1896–1897 gebaut, ihre Geschichte war sehr ähnlich wie die deutsche Brauerei der Familie Strassmann in Ostrava, d.h. beide Bierbrauereien haben die Periode der industriellen Revolution und Prosperität, den Ersten Weltkrieg, der Wirtschaftskrise in den dreißigsten Jahren überlebt, jedoch ihre Ende wurde in der Zeit des Zweiten Weltkrieges. Die Tätigkeit der tschechischen Bierbrauerei wurde im Jahr 1942 eingestellt.

Klíčová slova: historie, pivovarství, Moravská Ostrava

1 MYŠLENKA NOVÉHO PIVOVARU

V druhé polovině 19. století po zrušení propinačního práva a uvolnění trhu s pivem, kdy houfně mizely malé pivovárky na ruční pohon nechápajíc nutnost následování moderních technických trendů, v době vzniku nových forem pivovarských a sladovnických podniků, jakými byly akciové a rolnické společnosti, v době, kdy konkurenční vířava činila z pivovarů banky ve prospěch hostinských, se počal projevat nový a silící fenomén v námi sledované oblasti. Nebylo to nic jiného než rostoucí národní uvědomění a zakládání nových, ryze českých, podniků dle hesla „Svůj k svému“. A kde se lépe hodnotit politická situace než v hostinci? A při čem jiném než při pivu. Českém pivu! Ostravský, docista proněmecký a ještě židovský, Strassmannův pivovar vévodil místním krčmám a nálevnám a byl mnohým Čechům trnem v oku. Když ještě k tomu nově vzniklé české pivovary v jiných městech velmi dobře během krátké doby konkurovaly pivovarům německým, a dokonce je i vytlačovaly z jejich „výsostných“ odbytišť! To byly velmi silné impulsy pro vznik českého pivovaru v neustále rapidně rostoucí ostravské aglomeraci. Vřav vzpomeňme na rolnický akciový pivovar v Holicích u Olomouce, jak úspěšně likvidoval proněmecký měšťanský pivovar či stále žhavý souboj kdysi českého akciového pivovaru v Českých Budějovicích a německého měšťanského pivovaru.

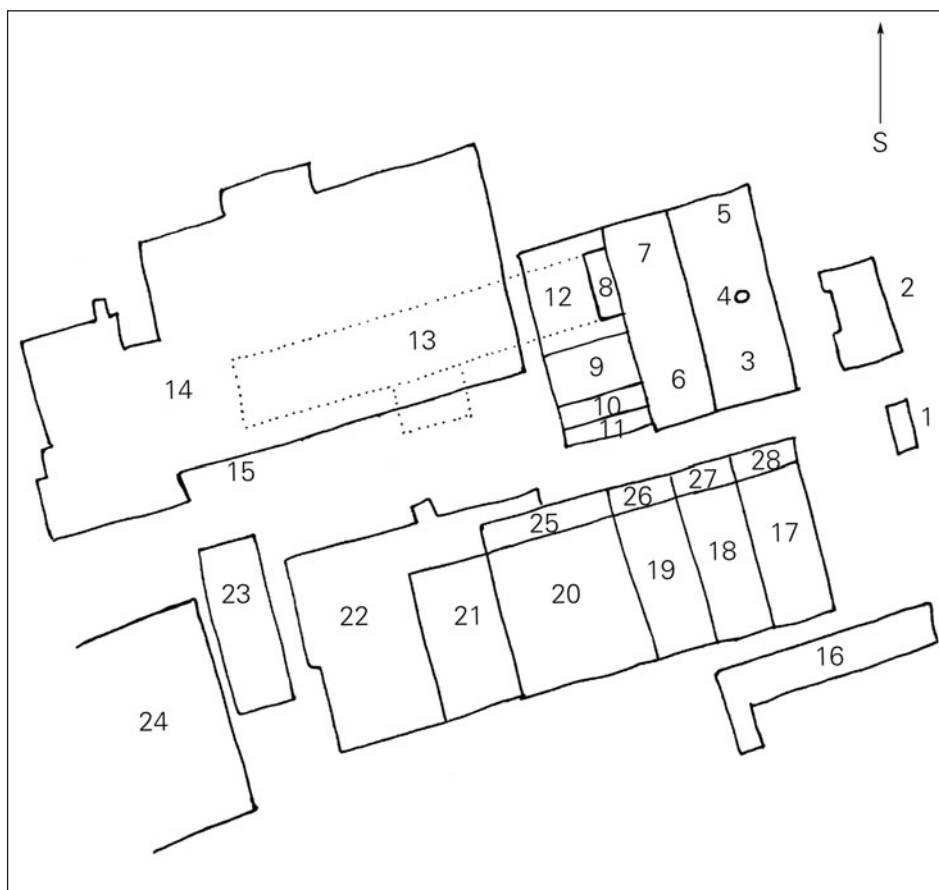
První myšlenky na vznik českého pivovaru v Ostravě se zrodily na počátku 90. let 19. století v hlavách rolníků z blízkého okolí města a důvodem nebyl jenom národnostní rozměr, ale i vleklá krize v zemědělství, která nedávala jasné záruky prodeje vypěstovaného obilí. To mohly zaručit jen rolníci ovládané podniky. Třeba právě rolnický akciový pivovar. Situace kolem vzniku takto orientovaného podniku kvasila na Ostravsku několik let a dokonce z více nezávislých stran. Konkrétnější reálný obraz pivovaru se počal vykruslovat v roce 1893, kdy byla zakoupena parní cihelna na Fifejdách za účelem získání vhodného pozemku na periferii města s vhodnými vodními podmínkami. Roku 1896 byla vize Českého pivovaru v srdci Ostravské aglomerace připravena a následně byla spuštěna propagace této myšlenky. Maximální roční kapacita neměla překročit 100 000 hl, plány pivovaru a stanovy společnosti byly nachystány a začalo upisování akcií s důrazem na politický význam podniku a jeho zdárnou budoucnost. Podnik byl od počátku postaven na malých akcionářích rekrutujících se z řad ostravských úředníků, obchodníků, advokátů, inž-

nyrů, řemeslníků, ale i rolníků, těch, kteří již s myšlenkou přišli před léty. To byl zásadní rozdíl od Strassmannova pivovaru, zakcionovaného roku 1899 (také určité jako protiopatření proti čerstvě vzniklému Českému akciovému pivovaru), jenž stavěl na silných akcionářích především proněmecky orientovaných bankéřů a podnikatelů [1,2].

2 KONCEPCE A STAVBA PIVOVARU

Upisování akcií probíhalo nad očekávání rychle, bylo požádáno o stavební povolení a vše nasvědčovalo brzké kolaudaci stavby. Omyl. Zásadně proti stavbě se okamžitě postavili zástupci vlivné německé podnikatelské sféry a samotného města Ostrava, zřejmě sympatizanti továrníka Strassmanna držícího se naoko celé kauzy v ústraní. Jejich argumentace se zakládala na porušení vodního práva, což mělo ve skutečnosti dle jejich tvrzení znamenat odvodnění celého širého okolí Fifejd používáním dvou studní v pivovaru. Paradoxně při stavbě Strassmannovy sladovny před několika lety, kdy se z Fifejd táhl vodovod i pro Strassmannův pivovar, voda hejtmanství nikoho nezajímala. Kauza neprobíhala jen na úrovni okresního hejtmanství v Místku, ale dlouho se probírala i u soudu a měla zásadní politický ráz. Nicméně stavba byla povolena roku 1896, roku 1897 se v červnu začalo stavět, o rok později byl pivovar v plné funkci a 24.10. proběhla ustavující valná hromada za účasti 187 akcionářů. Kapitál činil 1 200 000 korun [3]. Samotné soudní rozhodnutí o povolení stavby přišlo vtipně, až když pivovar již stál. Místem, kde vznikaly myšlenky na vznik pivovaru, kde probíhaly schůze a valné hromady pivovaru a kde se zřejmě první i české akciové pivo čepovalo, byl Národní dům v Ostravě (dnešní divadlo Jiřího Myrona na ulici Čs. Legií 148/14). Člověkem, který stál u zrodu myšlenky vybudování pivovaru, který za ni bojoval a po dlouhá léta předsedal správní radě, byl Konstantin Grünwald, významná postava pro české smýšlení. Pozornost si zaslouží ještě jedna osobnost spojená se vznikem a rozmachem Českého akciového pivovaru. Byl to JUDr. Edmund Palkovský, člen zřizovacího výboru, posléze místopředseda správní rady, ale především právní zástupce společnosti, bez jehož schopností by se kolaudace pivovaru mohla znatelně protáhnout či vůbec neuskutečnit. Vzhledem k funkci této statí není možné jmenovat další lidi, kteří se zasloužili o výstavbu dnešního Ostravaru.

Pivovar byl postaven dle projektu renomované pivovarské firmy Novák & Jahn, konkrétně Ing. Čeňkem Havlíkem, který na průběh výstavby dohlížel a podléhal nařízením sládka. Kromě firmy Novák &

- 1 – vrátnice
- 2 – administrativní vila, vedení podniku
- 3 – nová varna
- 4 – někdejší pivovarská studna
- 5 – sladová síla
- 6 – původní strojovna
- 7 + 8 – původní varna
- 6 + 7 – nyní muzeum, šenk a zázemí
- 8 + 9 + 10 – zbouráno
- 9 – původní kotelná
- 10 – původní uhelna
- 8 + 9 + 10 + 11 + 12 – současná kompresorovna a strojovna
- 12 + 13 – uvažovaná sladovna tečkovaně s dvěma hvozdy
- 14 – umývárny a stáčírna láhví
- 15 – dříve místo požahovny
- 16 – pivní pohotovost
- 17 – nový sklep 10, přetlačné oddělení 11 a spilka 5 na místě původní umývárny sudů
- 18 – nejstarší oddělení sklepa 1 a 2 se spilkou 1, chladicími štoky, sprchovým aparátem a kalolisem
- 19 – oddělení sklepa 3 a 4 se spilkou 2
- 20 – novější sklepní oddělení 5 až 8 a nad nimi spilky 3 a 4
- 21 – sklepní oddělení 9
- 22 – stáčírny sudů, filtrace, cip a další současné proozy
- 23 – lednice přestavěná na bednárnou a truhlárnu, za lednicí bývala konírna a hnojiště
- 24 – pivovarský rybník
- 25 + 26 + 27 + 28 – zatankované předsklepi
- 26 – někdejší bednárna

Obr. 1 Skica pivovaru Ostravar se zřetelem na historické technologické prostory (Milan Starec 2010)

Mezi 1 a 2 je hlavní brána do pivovaru (novější nákladní brána je za novou varnou), před 1 a 2 je ulice Hornopolská a přes ulici rozlehlá zahrádka k pivovarské restauraci

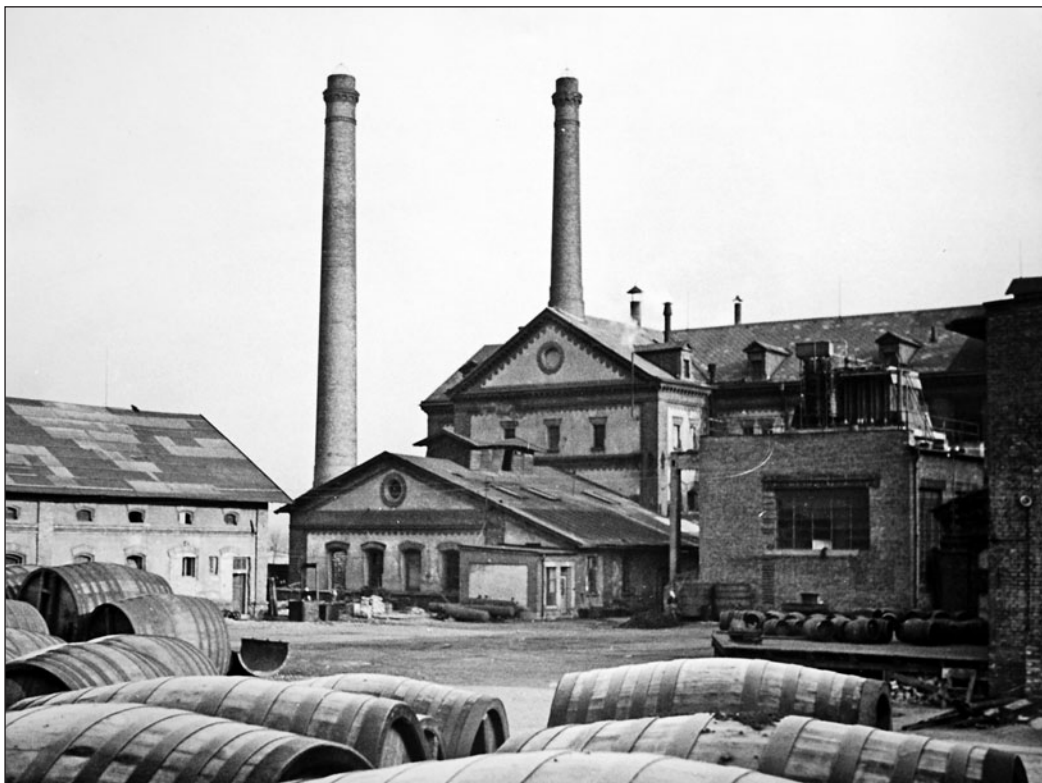
Jahn dodaly zařízení pivovaru také firmy Märky, Broumovský & Schulz, továrna barona Ringhoffer a firma Andrlík & Hueber (zařízení požahovny). Koncepce pivovaru byla velmi moderní, počítala s rozšiřováním závodu, nejen varny, sklepů a spilek, ale i o sladovnu, které byly připraveny některými stavebními kroky. Samotná sladovna nebyla nikdy realizována a měla stát v prostoru dnešní stáčírny láhvi. Budovy byly vystavěny v ryze účelovém stylu, avšak rozhodně jim nechyběla určitá estetická hodnota. Ta se částečně zachovala dodnes. Sestávala především z členění vápenných fasád lizénovými rámy z vícekrát pálených cihel v kombinaci s vápennou omítkou a cihelnými ozdobnými římsami tvořícími zubořez. Cihelné ozdoby byly použity i na ozdobu okenních a dveřních otvorů a jiných technologických doplňků, jakými byly například hlavy komínů. Velmi zdařilá ozdobná zakončení kleštin stahujících klenby se na většině provozních budov zachovala dodnes.

Pivovarské proozy byly umístěny ve dvou základních objektech (obr. 1). V tzv. chladném hospodářství a teplém hospodářství, které byly spojeny podzemním tunelem a spojovací lávkou. Pod spojovací lávkou vedla transmise ze strojovny do bloku chladného hospodářství a na lávce byl umístěn nápis Český akciový pivovar. Budovu chladného hospodářství vystavěl Bohumil Židlický. Sestávala z podkrovní prostorné místnosti, kde byly umístěny dva chladicí štoky o celkové ploše 170 m², na něž se čerpala horká mladina z varny mladinovým potrubím umístěným na spojovací lávce. Chladicí štok byl opatřen střešním párníkem a bočními žaluziemi k dobrému přísunu vzduchu ochlazujícího horkou mladinu. Vedle chladicích štoků byla místnost sprchového aparátu a kalolisu. Pod štoky bylo jedno oddělení spilky s 50 dřevěnými spilečnými káděmi o objemech 25 hl a jedno oddělení připravené ku rozšíření závodu (do rozšíření využívané jako sklad sudoviny). Pod spilkami bylo předsklepi a 4 sklepní oddělení s dřevěnými sudy o objemech 50 hl, tzv. bodňáky, jež tvořily spodní patro a 30 hl, tzv. satlíky, jež tvořily horní patro o celkové kapacitě 7 040 hl. Jednotlivé proozy byly vystavěny v přirozené posloupnosti, aby se co nejvíce využila gravitace. Sklepy i spilky byly chlazeny od samého počátku uměle a v systému trubek zavěšených u stropu chlazených místností cirkuloval hluboce zmrazený chlorid vápenatý. Sklepy byly

nepatrně zahloubeny pod povrch, s dvorem je spojoval výtah a ještě zde byl výstav piva a šalandy. Objekt teplého hospodářství postavil František Jureček. Zde se nacházela varna, samotné to srdce pivovaru, o varu 100 hl. Na stavebních plánech pivovaru byla vyznačena varna čtyřnádobová, ale nejdříve byly zprovozněny dvě nádoby a další dvě byly nainstalovány až roku 1907 taktéž firmou Novák & Jahn. Scezovací korýtko bylo vybaveno čtyřmi scezovacími kohouty a součástí varny byl samo sebou chmelový cíz. Vedle varny byla na jedné straně šalanda, chmelárna a příjmový koš na slad. Nad varnou byl přirozeně šrotovník s váhou, příslušenstvím, nádrže na vodu a předeříváč. Za varnou byla kotelná a varní komín. Vedle varny na druhé

Kollaudace českého pivovaru v Moravské Ostravě provedena byla dne 22. června t. r. Komisi řídil komisař Minks a účastnili se ji okresní lékař dr. Kaan, okresní inženýr Čermák, živnostenský inspektor z Opavy, zástupcové obcí i hor, jakož i severní a Frýdlandské dráhy atd. atd. Členové komise podrobili pivovar důkladné prohlídce i našli vše v nejlepším pořádku. Všeobecně i z úřední strany vysloveno plné uznání nad účelným a věru elegantním upravením pivovaru. Ze žádné strany nebylo námitek činěno a kollaudace měla tedy výsledek zcela příznivý. V pivovare se pilně vaří; s výčepem počne se koncem srpna, jelikož sládek pan Hörbinger pevně na tom trvá, že jen zdravé, vyleželé pivo do obchodu vydá.

Obr. 2 Informace o kollaudaci Českého akciového pivovaru v Ostravě tak, jak ji přinesl pivovarský časopis Kvas v roce 1898.

Obr. 3 Pohled na dvůr Ostravaru od rybníka. Budova pod pravým komínem zbourána – stará původní varna. Oba komíny také zbourány. Před varnou kotelná také zbourána. Objekt nalevo také zbourán. Budova vpravo s chladičem na střeše byla zřejmě umělé chlazení a je také zbourána. Pouze podélný objekt za pravým komínem zcela v pozadí stojí do dnešních dnů. Byla to stará strojovna, v padesátých letech přestavěná na varnu, v současné době síň tradic. (Foto archiv pivovaru Ostravar)

straně směrem k chladnému hospodářství byly dvě sladové pudy a pod nimi strojovna, akumulátorovna, šalanda, kancelář pro finanční stráž a kancelář pana sládky. Strojovna byla vybavena parním strojem o výkonu 80 až 100 koňských sil, záložním parním strojem a příslušnou kotelnu s dvěma parními kotli Tischbein o výhřevné ploše 125 m² a druhým komínem. Parní stroje poháněly všechna zařízení pivovaru včetně chladících kompresorů a dynam. Před budovami pivovaru při Hornopolské ulici stála administrativní budova postavená ve shodném zdobném slohu jako provozní budovy. Před budovou chladného hospodářství byly umývárny sudů, ve dvoře za budovami chladného hospodářství a teplého hospodářství byly bednárna, požahovna, sušárna mláta, lednice, pivovarský rybník a další pomocné provozy. Některá speciální technologická zařízení dodala firma B.H.Hellmann (maj. Leopold Schmied). Jednalo se především o síto na várečné soustavy sládky Acha, přístroj na sušení mláta patent Hecking, pivní filtr patent Sellensheidt a další. Dobový popis technologického zařízení a příslušné plány pivovaru nejsou zcela v souladu, ale liší se jen v detailech jako např. ve výkonu parních strojů [4].

3 HISTORIE PIVOVARU ZA RAKOUSKÉHO MOCNÁŘSTVÍ

Čest sládkovat zbrusu novému pivovaru měl pan František Hörbinger (1855–1901?), člen významné pivovarské rodiny, přestoupivší do Ostravy ze západočeských pivovarů ve Švabíně a Terešově. Prvně byly roztopeny varní kotle 18. 5. 1898 dva dny po dostavbě pivovaru, 22. 6. 1898 proběhla úspěšná kolaudace (obr. 2) [5] a na počátku září bylo pivo představeno zainteresované veřejnosti v Národním domě při pěti hornické kapely, bylo přijato s uznáním a do konce roku bylo uvařeno přes 20 000 hl českého ostravského piva (vystaveno 11 377 hl) [6]. Jak hlásala dobová reklama: „...s pravidelným výstavem piva se započne v pondělí ráno dne 5. září t. r. a ubezpečuje co nejspolehlivější a nejrychlejší obsluhu výrobkem nejlepším...“. Zájem o „české“ ostravské pivo podnítil neprodlenou výstavbu plánovaného rozšíření chladného hospodářství. Byla zprovozněna druhá spilka, připravena třetí spilka, byla vystavěna další dvě oddělení sklepa, která z počátku sloužila jako lednice. Ve stávajících čtyřech odděleních byla navýšena kapacita [7,8]. U pivovarského rybníka byla postavena požahovna. Výstavba rozlehlých hospodářských stavení a nové kotelny na místě

uvažované sladovny tuto vizi asi ukončila. Na počátku 20. století pivovar vystavoval kolem 50 000 hl piva a mimo jiné byly založeny odbory. Sortiment zahrnoval výčepní pivo tmavé vyrobené s použitím cukru, zvané Ostravský havíř, dle dobové reklamy vhodné pro chudokrevné a rekonvalescenty, dále břežňák, světlý ležák a speciální ležák pivo Královské. V pozdější době ještě přibýly další druhy jako např. výčepní pivo světlé 10%, tmavý ležák 12% někdy zvaný tmavý karamel, Porter speciální pivo zdravotní 15%, 8% výčepní tmavé či exportní pivo Moravská Plzeň. Sládek Hörbinger si Ostravu moc neužil a po jeho odchodu roku 1901 ho nahradil Emanuel Kavalla [9], který sem přestoupil z nedalekého Velkého Petřvaldu a držel kormidlo Českého akciového pivovaru až do roku 1937. Zajímavé u tohoto pivovarníka je jeho vedlejší podnikatelská činnost. Roku 1909 si zakoupil vzdálený pivovár v Mnichovicích u Říčan a těžko budeme dnes pátrat po důvodech tohoto aktu. Zřejmě spekulace nebo výminek. Během první světové války pivovár v Mnichovicích prodal zápasníku Šmejkalovi a věnoval se opět jen sládkování v Ostravě (inzeráty na prodej pivovaru v Mnichovicích vycházely v Kvasu již na začátku

roku 1912 a sládek Kavalla v nich byl uváděn s jedním I ve svém příjmení) [10]. Prvním správcem pivovaru byl Čeněk Rychlík, který se později stal ředitelem a byl jím až do roku 1928 [11].

Pivovar si záhy po zahájení provozu najal sladovnu ve Velkém Petřvaldu a dle svého „předvolebního“ programu skupoval ječmen I. jakosti od svých akcionářů a rolníků. Vzorky budiž předkládány v pivovaru! Dále byl slad nakupován v Příkazích, Napajedlech, Rajhradu, Lošticích, Brodru, a Kuníně. Nezbytné modernizace na sebe nenechaly dlouho čekat, mimo dalšího rozšíření chladného hospodářství a rozšíření varní garnitury o dvě nádoby na čtyřnádobovou varnu roku 1907 zmíněné výše to byly především napojení pivovaru na železniční vlečku, elektrifikace pivovaru ještě roku 1899, výstavba skladiště a umývárny lahví, výstavba regenerátoru umělého ledu při varně, výstavba dělnických ubikací a výměna parních kotlů. Pivovar na přelomu století dával živobytí asi stovce zaměstnanců. V sezoně 1910/11 pivovar vystavil své předprůválečné maximum 70 846 hl.

Sudovinu, sudy, kádě a veškeré bednářské náčiní dodávalo do obou ostravských pivovarů převážně velkobednářství Jana Widemana (Jméno Jana Widemana je v dochované korespondenci různě interpretováno – Wideman, Videman, Widemann, Videmann). Tato firma z Kroměříže dodávala své výrobky do ostravských pivovarů zcela jistě od počátku první světové války do ukončení druhé světové války [12]. Dalším dodavatelem byla velkobednárna Filipa Steina z Hluboké nad Vltavou.

Zásadním krokem při budování pivovaru bylo získávání odbytišť pro své pivo. Strassmannův pivovar měl svou pozici v Ostravě dobře podchycenu a Českému akciovému pivovaru nezbývalo než provozovat síť distribučních skladů a stáčíren mimo město, budovat či kupovat hostince vlastní a nebo kupovat či pronajímat konkurenční pivovary za účelem získání jejich trhu v rámci uzavření jejich provozu.

Sklady či stáčírny měl pivovar v Orlově, Frenštátu pod Radhoštěm, Fryštátu, Mariánských Horách, Bartovicích, Lučenci, Opavě, Bohumíně, Příboru, Valašském Meziříčí, Místku, Hranicích, Tovačově a Krakově.

Pivovarská restaurace ve velkém stylu byla postavena již v letech 1888-9 přímo naproti pivovaru mezi ulicemi Hornopolská a Cihelná (č.p. 128). Architekti Čeněk Havlík a František Jureček (mimo jiné akcionář pivovaru). Restaurace byla velmi prostorná s množstvím sálů a salonků, verandou, letní zahradou, kuželnou a dalšími restauračními provozy, kde probíhaly koncerty, zábavy a další kratochvilná pojed-

Obr. 4 Pivovarský dvůr, stáčírna sudového piva, různé varianty rozvozu, v pozadí bednárna, vysoký komínek požahovny a za ní bývalá lednice. Úplně v pozadí jen jeden panelák. Snímek sice poválečný, ale charakteristický. (Foto Archiv pivovaru Ostravar)

nání. Byla to první česká zahradní restaurace a ač vzdálena od centra, stala se vyhledávaným útočištěm kulturylačných Ostravanů. Restaurace plní svůj původní účel i v dnešních dnech, ač již ne jako pivovarská. Z dalších ryze českých restaurací stojí za zmínku vyhlášený hostinec U Dlouhých na dnešní křižovatce ulic Sokolská a Mariánskohorská v Přívoze. Taktéž slouží svému účelu i v dnešní době [13].

Roku 1905 byl pronajat pivovar v Příboru za účelem zřízení skladu ostravského piva. Tou dobou ztrácel sousední pivovar v Radvanicích pod taktovkou Artura Neumann dech, a ten jej nabízel akcionářům ostravského pivovaru k prodeji. K dohodě nedošlo. Roku 1910 byl zakoupen bývalý žerotínský pivovar ve Valašském Meziříčí, kde se pod vedením sládky Theodora Blahuta pokračovalo ve výrobě. Roku 1911 byl najat sklad v pivovaru Tovačov (dnes část Cvrčov-Lobodice). Zde měl sklad i konkurenční Strassmannův pivovar, který měl celý areál pronajmutý a provozoval zde sladovnu. Informace nezní moc věrohodně a více podrobností se nepodařilo získat. Téhož roku bylo jednání o koupi pivovaru ve Stěbořicích, Velkém Petřvaldu a Paskově. Nic z toho nebylo realizováno. Roku 1913 bylo jednání o koupi pivovaru v Lipníku nad Bečvou a opět o pivovaru ve Stěbořicích, jenž vyhořel a opět z toho nic nedopadlo. Ještě před první světovou válkou se akcionáři ostravského pivovaru zabývali nabídkou odkupu pivovaru v Příboře a Radvanicích. Ani tentokrát se žádný obchod nerealizoval [14].

Průchod první světové války znamenal pro pivovar obdobné problémy jako pro pivovar Strassmannův či pivovary okolní. Vaření slabých pív, používání škrobnatých náhražek, rekvizice barevných kovů a rapidní snížení výstavu [15]. Roku 1917 na neuvěřitelných 3 700 hl a zřejmě došlo dočasně k úplnému zastavení výroby! Aby pivovar nezkrachoval a nebyl ve ztrátě, hledal náhradní výrobní program a rozprodával nepotřebný majetek. Pivovar se začal zabývat prodejem vína a destilátů, roku 1916 zrušil sklad v Tovačově (odběratelé přešli do sítě přerovského akciového pivovaru za náhradu) a roku 1918 prodal pivovar ve Valašském Meziříčí s podmínkou ukončení výroby a přenechání si odběratelů. Roku 1917 pivovar pořídil dva nové parní kotle s výhřevnou plochou 80 m² a pohyblivými rošty. Výrobek Vítkovických železáren. Dále pořídil dva chladicí štoky od firmy Novák & Jahn a kotelnu byla přizpůsobena k umístění sušárny mláta. Tyto inovace mohly být způsobeny válečnými rekvizicemi, o čemž svědčí např. brzká výměna parních kotlů.

4 OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY

20. léta 20. století představovala rychlou poválečnou stabilizaci, zvýšení výstavu piva těsně pod magickou hranici 100 000 hl a byla ve znamení hospodárního a racionálního rozvoje závodu. Tímto po-

stojem sice neustále zaostával za svým neustálým rivalem, nicméně v průběhu hospodářské krize se ekonomicky stabilní řízení společnosti osvědčilo. Prvním krokem při vzniku samostatné republiky bylo odstranění německého názvu ze stanov společnosti a obchodního rejstříku, což korespondovalo s počáteční vizí pivovaru. V tomto období byl koupen první nákladní vůz a především bylo sklepní oddělení č. 6 zatankováno 18 hliníkovými tanky á 233 hl z plzeňské Škodovky. Dále byly vyspraveny obě varní garnitury, roku 1924 byl zakoupen třetí parní kotol, ekonomizér s příslušenstvím a postupně docházelo k motorizaci závodu. Na konci 20. let byla navýšena kapacita stávající varny na var 130 hl. Pivovar souběžně s modernizací závodu investoval do nákupu vlastních hostinců. Od 20. let 20. století je nutné zmínit rapidně narůstající levicové smýšlení dělnické třídy, jejich neustálý tlak na zlepšování sociálních podmínek a stávkovou činnost. Tyto aktivity lze sledovat u obou ostravských pivovarů a samozřejmě nejen u nich. A souběžně se vznikem rozličných zaměstnaneckých spolků či získávání výhod, příspěvků či deputátů lze sledovat jejich zneužívání, tak jak je tomu do dnešních dnů [16].

Na hospodářskou krizi 30. let reagoval Český akciový pivovar roku 1931 zvýšením kapitálu na 3 600 000 korun a neustále zůstával v zisku [3]. Výstav sice postupně klesal až na 56 602 hl roku 1933, kdy se opět začal zvyšovat a před druhou světovou válkou se opět přiblížil magické hranici

100 000 hl. Odbytový rajón se nacházel především „kolem komína“, což byla a zůstává doposud neekonomičtější strategie. Ze vzdálenějších odbytí stojí za zmínku Valašské Meziříčí, Opava či slovenská Turzovka. U Strassmannů byla situace během hospodářské krize mnohem horší a vedla k zásadním změnám, jak bylo popsáno dříve. Nutné investice byly směřovány pouze do nákupu nákladních vozů (Tatra, Praga a Chevrolet) a do vlastních hostinců. Roku 1935 [9] (1936 [16]) se stal novým ředitelem Českého akciového pivovaru Josef Menc a roku 1937 vystřídal nestora Emanuela Kavallu na sládkovském postu Josef Voráček. Roku 1935 byl pivovar osmým největším v rámci Moravy a Rakouského Slezska, sortiment zahrnoval 70 % piva výčepního a 30 % ležáku, podíl speciálů byl zanedbatelný.

5 ZÁNIK ČESKÉHO AKCIOVÉHO PIVOVARU

Druhá světová válka znamenala pro Český akciový pivovar klinickou smrt. V jejím počátku dokonce ještě došlo k menším investičním akcím jako kupříkladu k výměně starého parního kotle za nový dvouplamencový s výhřevnou plochou 120 m², výrobek železáren ve Vítkovicích. Slad k posledním várkám českého akciového piva byl produkován ve sladovnách v Lipníku nad Bečvou, Prostějově (Dnešní Sladovna Prostějov – Sladovny Soufflet ČR, a. s. stav – 2010), Těšeticích a Ivanovicích. Snaha o postupné ovládnutí českého průmyslu se promítla i do osudu Českého akciového pivovaru. Stalo se tomu účetními triky, zmanipulovanými posudky a pod záminkou rajonizace. 30. 4. 1942 byl pivovar úředně zastaven na základě negativního posudku technologického zařízení pivovaru od Zkušebního ústavu pro pivovarskou techniku, od 5. 5. 1942 se již nesmělo vařit a k 1. 7. 1942 došlo k definitivnímu ukončení provozu pivovaru. Proběhla násilná fúze s bývalým Strassmannovým pivovarem, ovládaným německým kapitálem, na Moravsko-ostrovský městský pivovar a. s. Suroviny, za městnanci a kompletní výroba byla přesunuta na Černou louku do bývalého Strassmannova pivovaru. Tímto strojným krokem právně zanikl Český akciový pivovar a již nebyl nikdy obnoven. Akciová společnost Český akciový pivovar byla vymazána z obchodního rejstříku a došlo k pomalé likvidaci podniku. Záměrem sloučení obou pivovarů bylo využití prostředků Českého akciového pivovaru na pokrytí dluhů bývalého Strassmannova pivovaru. Původní akcionáři se přes mnohé protesty již nikdy nedovolali svých práv. Prozřetelností osudu a především ředitele fúzovaných ostravských pivovarů Bedřicha Huberta nebylo výrobní zařízení bývalého Českého akciového pivovaru demontováno. Tento krok se pro osud pivovaru v Hornopolské ulici ukázal spásný, neboť po zásadním vybombardování bývalého Strassmannova pivovaru byla hned v září 1944 zprovozněna varna bývalého Českého akciového pivovaru. Vařily se 4 várky denně á 250 hl po celý

týden a část horké mladiny byla cisternou transportována do chladného hospodářství na Černé louce, kde se pokračovalo v technologii od chladících štoků až po expedici. V roce 1945 bylo v Moravsko-Ostravském městském pivovaru a.s. (provozovně v Hornopolské ulici) navaženo 122 459 hl piva, překonána tak dlouho opěvovaná hranice 100 000 hl piva, ale za zcela dramatických a nestandardních podmínek [16,17].

6 LITERATURA

1. Daněk, Radoslav: Texty k výstavě Ostrava do bílé pěny oděná. Galerie Budoucnost, 2008.
2. Anonym: Různé zprávy. Kvas 1895, roč. XXIII., č. 23.
3. Píša, Rudolf: Pivovary a sladovny – katalog cenných papírů. Das media, a.s. 2008.
4. AMO: Plán na stavbu nového akciového pivovaru v Moravské Ostravě.
5. Anonym: Různé zprávy. Kvas 1898, roč. XXVI., č. 13.
6. Anonym: Různé zprávy. Kvas 1899, roč. XXVII., č. 7.
7. AMO: Český akciový pivovar v Moravské Ostravě (plány přestaveb).

8. AMO: Přístavba lednic v českém akciovém pivovaru v Moravské Ostravě.
9. Likovský, Zbyněk: Pivovary československého území 1900–1948. Praha, 2006.
10. Anonym: Inzerce. Kvas 1912, roč. XL., č. 1.
11. Likovský, Zbyněk: Pivovary Moravy a rakouského Slezska 1869–1900. Praha, 2000.
12. Soukromé sbírky pivovarské korespondence autora a Miroslava Hruše.
13. Broulík, Petr: Nestárnoucí hospody. Opava, 2008.
14. Anonym: 90 Severomoravské pivovary k. p. – Přerov závod 1 Ostrava. Havířov, 1986.
15. Kratochvíle, Antonín: Pivovarství českých zemí v proměnách 20. století. VÚPS Praha, 2005.
16. Daněk, Radoslav: Ostravské pivovary mezi válkou, krizí a znárodněním (1918–1948). In: Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě Ostravy a Ostravska, 24.
17. Kroniky pivovaru Ostravar a kroniky ROH pivovaru Ostravar. Podnikový archiv.

Recenzovaný článek / Reviewed paper

Do redakce došlo / Manuscript received: 18. 7. 2010
Přijato k publikování / Accepted for publication: 7. 2. 2011

NOVÉ WEBOVÉ STRÁNKY KVASNÉHO PRŮMYSLU

V poslední dekádě března byly spuštěny webové stránky časopisu **Kvasný průmysl** na doméně www.kvasnyprumysl.cz. Vydavatelem časopisu je samozřejmě i nadále Výzkumný ústav pivovarský a sladařský, a. s., ale samostatná webová stránka nejen umožňuje snadnější dostupnost ve vyhledávačích, ale může být designem i strukturou přizpůsobena potřebám časopisu.

V současné době je stránka stále ve výstavbě (a do doby, než bude kompletně zaplněna, budou informace o časopisu paralelně dostupné i na stránkách www.beerresearch.cz jako dosud).

Náplň stránky budou tvořit:

- obsah, souhrny, klíčová slova a fulltexty recenzovaných článků (kompletní pdf verze jsou zveřejňovány s tříměsíční prodlevou). Archiv bude v nejbližší době zpětně doplněn až do roku 2002, kdy byla zavedena nová technologie využívající pdf formát. Součástí stránky je i vyhledávač, který dovoluje vyhledávat v celé stránce (s výjimkou pdf dokumentů) podle kritérií, obvyklých u vyhledávačů známých z knihoven,
- kompletní informace o kontaktech, předplatném, uzávěrkách, cenách inzerce,
- přehled produkce neperiodických publikací vydávaných VÚPS,
- informace pro autory publikací,
- redakční systém pro přejímání publikací a jejich správu (tato část stránky je významná pro komunikaci mezi autory, redakcí a lektory),
- odkazy na zahraniční časopisy s podobnou náplní.

Stránka bude provozována v české a anglické, částečně i v německé jazykové verzi.

Kontakty

Chmel

Bohemia Hop, a. s.

Mostecká 2580, 438 19 Žatec
Tel: 415 733 315, fax: 415 733 114
email: bhc@bohemiahop.cz
www.bohemiahop.cz

Laboratorní přístroje

1-CUBE

Laboratorní přístroje

Hamry 3567, 580 01 H.Brod, tel. 569 433 620, www.1-cube.com, 1-cube@1-cube.com

slad

CO₂

trvanlivost

analýza